

HUIS VOOR KLOKKENLUIDERS

Aan Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
T.a.v. mw. Van Wallenburg en dhr. Allesie
Van Huis voor Klokkenluiders
Datum 16 Juni 2022
Onderwerp Rapportage Stand van de uitvoering

Stand van de uitvoering

In het kader van het traject WaU (Werk aan Uitvoering) volgt hier de Stand van de uitvoering van het Huis voor Klokkenluiders (hierna: het Huis). Voor de algemene stand van de uitvoering (voortgang) van het Huis verwijs ik u naar het [Jaarverslag 2021 Huis voor Klokkenluiders](#). Deze rapportage is een aanvulling hierop. Hoewel, zoals ook naar voren komt in het Jaarverslag 2021, er bij het Huis hard wordt gewerkt en ook een hoop wordt bereikt, loopt het Huis thans in de uitvoering ook tegen knelpunten en dilemma's aan. Deze rapportage heeft hier betrekking op.

(On)bekendheid

De onbekendheid met de Wet Huis voor klokkenluiders en het Huis zelf is nog groot. Zo leert de ervaring dat bij lang niet alle rechtsbijstandsverleners die bezig zijn in de praktijk van het arbeidsrecht, voldoende kennis van klokkenluiderswetgeving aanwezig is. Tevens is uit in ieder geval professionele contacten gebleken dat niet iedereen bekend is met het bestaan van het Huis. De vraag is dan ook of de dienstverlening van het Huis iedereen die het aangaat wel bereikt. Om die reden werkt het Huis thans aan een breed strategisch communicatieplan. Hierin wordt onder meer ingegaan op het plan om het Huis meer onder de aandacht te brengen van de stakeholders.

Wetgeving

De huidige Wet Huis voor klokkenluiders kent een lange wetsgeschiedenis met veel compromissen. Dit heeft geresulteerd in complexe wetgeving. Er is, en gaat nog steeds, veel tijd zitten in de uitleg van de wet en uitwerking daarvan in de praktijk. Ondanks de in de evaluatie van de Wet Huis voor klokkenluiders aangekaarte bezwaren, is er voor gekozen om de implementatie van de EU-klokkenluidersrichtlijn in een apart wetstraject vorm te geven en de EU-richtlijn in te vlechten in de bestaande wet. De wet wordt daarmee nog minder leesbaar en werkbaar. De vraag is bovendien in hoeverre de wet nog uitvoerbaar zal zijn. Bovendien heeft het niet halen van de implementatiedatum van 17 december 2021 gezorgd voor een complexe situatie. Hoewel de richtlijn nog niet is omgezet in nationale wetgeving heeft deze al wel deels directe werking. Voor melders, werkgevers en bevoegde autoriteiten is het daarom op dit moment zoeken naar de van toepassing zijnde rechten en verplichtingen in concrete situaties. Voor de continuïteit van de (kleine) uitvoeringsorganisatie die het Huis is, zal het daarbij extra inspanningen vergen om vervolgens wijzigingen die volgen uit twee relatief kort op elkaar volgende wetgevingstrajecten coherent te implementeren.

Te weinig bevoegdheden

Van verschillende kanten ontvangt het Huis signalen dat men van mening is dat het Huis onvoldoende kan bereiken voor een melder. Uit de klachtbehandeling is onder meer naar voren gekomen dat mensen die zich tot het Huis wenden (adviesvragers en verzoekers) van mening zijn dat het Huis te weinig bevoegdheden heeft en daarmee onvoldoende bijdraagt aan de bescherming van melders. Tevens wordt als drempel ervaren dat het Huis geen financiële, juridische en psychosociale

ondersteuning kan bieden. Dit geluid valt ook te beluisteren bij maatschappelijke organisaties en in de politiek.

Ook het Huis ervaart deze punten als een belemmering in zijn dienstverlening. Wanneer een melder bij het Huis aanklopt voor advies in het kader van een vermoede misstand kan het Huis helpen en adviseren en doorverwijzen naar een organisatie die op maat juridische of psychosociale bijstand kan verlenen. Ten behoeve van de bescherming en ondersteuning van melders, personen die de melder bijstaan en andere betrokken derden, vindt het Huis het van belang dat er financiële, juridische en psychosociale ondersteuning kan worden geboden. Het Huis zelf doet in beginsel niet aan daadwerkelijke belangenbehartiging, noch aan juridische bijstand, terwijl melders dit heel vaak wel nodig hebben. In de ervaring van het Huis hebben veel melders in meer of mindere mate ook behoefte aan enige vorm van al dan niet vergaande psychosociale bijstand, financiële steun of andersoortige hulp. De psychische en/of sociale nood van melders kan hoog oplopen en heeft in veel situaties dringend een antwoord. Het Huis pleit daarom al enige tijd, in het kader van de implementatie van de EU-klokkenluidersrichtlijn en evaluatie van de Wet Huis voor klokkenluiders, voor de inrichting van een financiële voorziening. Door middel van een (onafhankelijk beheerd) fonds kan worden voorzien in juridische bijstand, alsmede in psychologische, sociale en wat aan andere ondersteunings- of beschermende maatregelen ten behoeve van melders van misstanden en inbreuken nodig blijkt.

Tevens pleit het Huis al geruime tijd voor interventiemogelijkheden en handhavingsbevoegdheden voor het Huis. Het Huis is uitvoerder van de Wet Huis voor klokkenluiders en straks van de Wet bescherming klokkenluiders. Het Huis is van mening dat de wet personen die (in feite namens en voor de samenleving) misstanden of inbreuken melden, moet beschermen. Verdere escalatie in een arbeidsrelatie moet worden voorkomen en het Huis dient over voldoende effectieve instrumenten te beschikken om de doelen van de wet en de verplichtingen uit de wet te kunnen bevorderen en, zo nodig, af te dwingen. Die doelen en die verplichtingen zijn immers belangrijk – zó belangrijk dat ze in een wet worden vastgelegd - en kunnen niet vrijblijvend zijn. Handhaving is het sluitstuk van ons handelen als uitvoeringsorganisatie, waar het nu aan ontbreekt. Het Huis ontbeert ten enenmale de spreekwoordelijke tanden. Het Huis acht het bijvoorbeeld noodzakelijk dat de verplichting van een interne meldregeling bij werkgevers wordt gehandhaafd en dat aanbevelingen van de afdeling Onderzoek in het opgeleverde onderzoeksrapport kunnen worden afgedwongen. Daarnaast zou door het Huis geconstateerde schending van het benadelingsverbod moeten kunnen worden gesanctioneerd.

Benaming

Het is van groot belang dat de naam van een organisatie de juiste verwachtingen wekt als het gaat om de taken die de organisatie uitvoert en de rol die de organisatie vervult. De naam "Huis voor Klokkenluiders" roept bij veel mensen associaties op met een instituut dat (enkel en alleen) de belangen van de klokkenluider gaat behartigen: een instelling die letterlijk ter beschikking staat van klokkenluiders. Die associatie is niet terecht want het Huis biedt een luisterend oor, informeert, adviseert en verwijst door, maar doet niet aan rechtstreekse, individuele (juridische) belangenbehartiging en kan evenmin zelf psychosociale ondersteuning leveren – laat staan dat het Huis in letterlijke zin een huis voor klokkenluiders is. Die associaties zijn bovendien niet wenselijk omdat het Huis daarnaast onafhankelijk onderzoek uitvoert waarin een melder én werkgever betrokken zijn en het Huis daarin onpartijdig is (en moet zijn). Daarnaast doet de huidige naam geen recht aan de werkzaamheden die het Huis verricht met de afdeling Kennis & Preventie. Waar de afdeling Advies is gericht op de (potentiële) melders, is de afdeling Kennis & Preventie gericht op werkgeversorganisaties, vakbonden, beroeps- en andere organisaties. Het Huis adviseert en ondersteunt ook organisaties bij het bevorderen van integriteit in werkrelaties.

HUIS VOOR KLOKKENLUIDERS

Tot slot, de term “Huis” in de benaming roept (dus) de onterechte associatie van een daadwerkelijk toevluchtsoord op; zoals een Blijf-van-mijn-lijfhuis. Om die reden pleit het Huis in het kader van de eerdergenoemde wetstrajecten om wijziging van de benaming.

Capaciteit afdeling Onderzoek

Eind 2021 werd het Huis geconfronteerd met omstandigheden die ertoe hebben geleid dat de feitelijke bezetting van de afdeling Onderzoek met één-derde afnam tot 3,58 fte in de eerste maanden van 2022. Deze bezetting is inclusief de coördinator die ook coördinerende en huisbrede taken heeft. Het tekort aan personeel legt niet alleen een (te) grote druk op de huidige bezetting van de afdeling Onderzoek, het heeft ook ingrijpende gevolgen voor de uitvoering van wettelijke taken van het Huis. Onderzoeken lopen vertraging op en de verplichting uit de wet om binnen een termijn van 6 weken te beslissen op de ontvankelijkheid van een verzoek om onderzoek, kan feitelijk thans niet worden nagekomen. Echter ook bij een volledige bezetting van de formatie van de afdeling Onderzoek is deze dusdanig dat deze afdeling per definitie kwetsbaar is bij onvoorziene omstandigheden als ziekte en uitval.

Om de doorlooptijd van twee lopende onderzoeken niet nog meer te vertragen, is begin 2022 reeds besloten om een extern onderzoeksbureau in te schakelen. Dit bureau brengt enige verlichting, maar heeft geen ruimte om de bijdrage aan het Huis verder op te schalen. Verder is door het Huis in afstemming met de Haagse Inkoop Samenwerking (HIS) een (Europese) aanbesteding gestart voor twee externe onderzoeksbureaus, waarop de afdeling Onderzoek kan terugvallen (de zogeheten ‘externe schil’), indien de continuïteit van de afdeling Onderzoek dit verlangt. De aanbesteding moet deels ook voorzien in situaties waarvoor specifieke kennis is vereist. In maart 2022 is de procedure voor de aanbesteding gestart en in mei 2022 is de aanbesteding gepubliceerd. Daarnaast heeft een tweede wervingsprocedure inmiddels wel een geschikte kandidaat voor de functie van onderzoeker opgeleverd. Deze zal naar verwachting per 1 september in dienst treden, mits er geen belemmeringen blijken uit de AIVD-screening.

Nu versterking vanuit de wervingsprocedure en de Europese aanbesteding – bij succesvol verloop – waarschijnlijk pas in het vierde kwartaal 2022 daadwerkelijk soelaas kan bieden, worden op dit moment ook twee externe onderzoekers aangetrokken die op korte termijn kunnen worden ingezet.